

TARUPETTÄI

KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT nr. 1 sügis 1999

TARUPETTÄI

Maailma enam kui 100 männiliigist kasvab Eestis looduslikult vaid üks. Sellest tulenevalt on loodusteadlased talle nimeks andnud **harilik mänd** (*Pinus sylvestris*). Rahvakeeles on männi kohta öeldud ka hong, pedajas, **pettäi**. Hong tähendas vana jämedat männipuud. Sõnade pedajas, **pettäi** algupära ulatub kaugemasse minevikku. Pedajale sarnaselt kõlab männi nimetus mitmete soome-ugri rahvaste juures. Näiteks mordvalased kutsuvad mändi sõnaga **pitše**. Kahjuks ei oska öelda kumba sõna - pedajas või pettäi kasutatakse rohkem Lõuna-Eesti murdes, kuna olen mõlemat varianti kuulnud.

Soome keeleteadlane Terko Itkonen on veenvalt tõestanud, et sõna "**mänd**" on laenatud suhteliselt hilisel ajal lätlaste ja leedulaste esivanematelt. Algselt märkis see sõna noore okaspuu ladvast ehk männasest valmistatud 4-7 oksaharuga toidusegamise riista, eelkõige pudru segamise riista, siit ka nimetus **pudrumänd**.

Olgu kuidas on selle sõnaga mänd, kuid nüüd räägiks pisut rohkem tarupedajast. Kunagi ammu tähendas mesipuu tõepoolest puu tüve, mille sees oli mesi. Mett käidi kogumas metsast. Eesti aladel oli tavalisemaks mesipuuks **pettäi** - siit ka nimetus **tarupettäi**. Nii kestis see aastatuhandeid. See põline puu **pettäi** on kui monument omaaegsele suurele majandusharule - metsmesindusele, mis sai Euroopa metsavööndis alguse 3000 - 4000 aastat tagasi.

Keskajal tekkis meemetsade pärast riikidevahelisi vaidlusi, kus nende kuuluvust määrati lepingutega, ka tavaõiguslik karistus mee varastele oli karm - piinarikas surm soolikaidpidi tarupuu külge naelutatuna.

Veel 14. sajandil olid tulud, mis saadi meemetsadest, teinekord suuremad kui tulud põllu- ja karjapidamisest. Mee hind oli kõrge, sest mesi oli Euroopas enam-vähem ainus magusa allikas. Aga meest veel kallim oli vaha. Seda vajasid katoliku kirikud küünalde valmistamiseks tohutul hulgal.

Meemetsade pärast puhkes vahel tõsiseid tülisid. 15. sajandil tehti siinsele valitsejale etteheide Moskva suurvärsi poolt, et meemetsade eest. Peagi, mitte küll ainult sel põhjusel, järgnes meie maad raskelt laastanud Liivi sõda.

Meemännikute senine väärtus kahanes alles 16. sajandist alates. Siis hakkas Ameerikast Euroopasse jõudma rohkesti roosuhkrut ja kirikud enam endisega võrdselt vahaküünalaid ei tarbinud.

17. sajandil kehtestati metsa vähesuse tõttu mitmeid määrusi, mis piirasid metsmesindust ning tarupuude asemel hakati üles seadma pakkтарыsid. Enne teist maailmasõda oli Eestist teada ainult vaid 11 **tarupedajat**. Siiski on siin-seal Eestis alles mõni vana **tarupettäi**, kus sees mäletatakse mesilasperesid elanud olevat.

Möödunud aegu meelde tuletades seisab Kaika külas Suure-Mändiku talu mail **tarupettäi**, mis on üks viimastest veel

elusatest, teadaolevatest Eestimaal. Kaks **tarupedajat** on ka Ala-Mändiku talu maadel, mis on püsti, kuid nüüdseks juba kuivanud.

Minult on küsitud, et kuidas on tekkinud **tarupettäi**? Üldiselt nende puude kohta infot hankides ja neid puud uurides tundub, et taru tekkimine puu tüvve on inimtekkeline. Kuid looduslikult taru tekkimine tüvve on samuti võimalik, kuna puu võib seest tühjaks kõduneda ja oksakohad avavad selle tühimiku mesilaste jaoks. Eks inimesed hakkasid ise tarupuid tegema, kuna looduslikke oli vähe ja mesindus osutus üsna heaks rahaallikaks.

Kui oli tegu inimtekkega, siis **tarupedajaks** valiti tavaliselt suur vana mänd, mille tüvve õhonestati künakirve ja tarutuura abil õhnsus. Suuava suleti lauaga, millesse tehti lennuaugud. Et tarupuu tormiga ei murduks, lõigati tihti puul latv maha.

Nüüd pisut täpsemalt Suure-Mändiku talu mail olevast **tarupedajast**. Ta on võimas ja iidne puu täpset vanust ei julge pakkuda, kuid võib öelda, et ta on väga vana (vähemalt üle 200 aasta). Tema märgatav kasv nii kõrguses kui ka diameetris on juba ammu pidurdunud, kuid nii imelik kui see ka ei ole - ta elab. Tüve ümbermõõt rinnakõrguselt on 3,05 m ja juurekaelalt on 3,41 m. Puu kõrguseks on ~25 m ning võra läbimõõt kahes erinevas suunas on vastavalt 13 ja 20 m. Puu tervist võib hinnata rahuldavaks. Kaua ta veel elab, seda ei oska arvata. Taru tekkimine tüvesse tundub olevat tõenäoliselt inimtekkeline. See **tarupettäi** on teadaolevalt ainuke Karula Rahvuspargis, millel on eluvaim küljes ja kindlasti üks vähesi Eestis.

Eelnevalt selgub, et kui oluline on olnud tarupettäi meie esivanemate elus. Kutsun üles inimesi, kes teavad, kus võib olla veel mõni tarupettäi Karula Rahvuspargis või selle lähiümbruses. Info selles osas on teretulnud.

KASUTATUD KIRJANDUS:

Viires, Ants. "Puud ja inimesed", 1975.

Relve, Hendrik. "Puude juurde", 1998.

Rein Drenkhan teadusspetsialist

Peamiseks ülesandeks on teadustöö organiseerimine. Selle alla kuulub seiretöö koordineerimine, andmebaaside koostamine, praktikantide juhendamine ja infotehnoloogia haldamine. Teadusspetsialisti olulisem põhimõte on selgeks teha, mida on vaja teaduslikus mõttes uurida ning selleks vajalike inimeste otsimine ja vajalike rahasummade taotlemine. Kui midagi uuritakse, siis ainult eesmärgiga, mis on teaduslikus mõttes rahvuspargile ja meid ümbritsevale keskkonnale oluline. Olen see inimene, kelle juurde võib pöörduda mitmete teaduslike probleemidega.

KELLE OMA ?

Karula Rahvusparki maa- ala on väga mitmekesine. Siin on kuplid ja orud, sood ning järved, talud... Kõik need alad kuuluvad kellegile - kellele?

Rahvusparki välipiir kinnitati Vabariigi Valitsuse määrusega 1995 .a . suurusega 11097 ha. Nimetatud ala on paljude oma- Valga ja Võru maakonna oma, nelja valla oma (Karula, Antsla, Mõniste, Varstu), Antsla ja Karula Metskonna oma, paljude talude oma, ka paljude teiste oma.

Ähijärv on parki süda - läänekallas Valgamaa, idakallas Võrumaa.

Parki põhja pool on rohkem avatud osaliselt tänu põllumajandusele, lõunapoolt seevastu katab metsamassiiv. Sellest tulenevalt on ka omandivormid erinevad- põhjapool talud, lõunas põhiliselt metskonnad.

Kuna kirjeldataval maa-alal on palju omanikke, siis üritan anda väikse ülevaate erinevatest omandivormidest ja nende suurustest.

Kogu territooriumist 50,5 % metskonna maad (Karula 2573 ha, Antsla 3041 ha), eramaad 46,6 % ja muud maad 2,9 %. Valdade lõikes on jaotavus erinev - Karula 48 %, Antsla 40 %, Mõniste 11 %, Varstu 1 %.

Tulenevalt Karula Rahvusparki kaitse- eeskirjast jaguneb rahvusparki maa- ala kolmeks erineva kaitsereežiimiga kaitsevööndiks- reservaat, sihtkaitsevöönd ja piiranguvöönd. Sihtkaitsevöönd jaguneb omakorda majandatavaks ja mittemajandatavaks. Võttes aluseks kogu parki territooriumi on vöönditi jaotavus järgmine- reservaat 1,3 %

mittemajandatav sihtkaitsevöönd 24,2 %
majandatav sihtkaitsevöönd 28,1 %
piiranguvöönd 46,4 %

Protsente arvestades jääb parki territooriumist 25,5 % mittemajandatavasse ossa ja 74,5 % majandatavasse ossa. Mittemajandatavasse ossa jäävad põhiliselt metskonna maad ning majandatavasse ossa eramaad ja metskonna maad. 126 ha eramaad ei tagastata õigusakti alusel. 74 ha eelpool

KEDA KAITSEB KAITSEALA

Kaitsealade moodustamine on läbi aegade põhjustanud vastasseise erinevate huvigruppide vahel. Ka Karula Rahvuspark ei ole erandiks. Ka siin on isikuid, kes leiavad, et nende õigusi on kohutaval kombel rikutud.

Kas see tegelikult nii on?

Esiteks tuleb aru saada, et arvestamine ainult endaga ning võimalus tegutseda suhtumise "teen, mida tahan" järgi ei ole mitte vabadus, vaid anarhia. Vabadus on oma olemuselt siiski tunnetatud paratamatus. Ka demokraatlikus ühiskonnas kehtivad seadused, eeskirjad jne., mis rohkemal või vähemal määral alati kedagi piiravad. Taolise olukorra kirjeldamiseks kasutan ma enamasti võrdlust liikluseeskirjaga, mis väga rangelt reguleerib meie õigusi liikuda ning oma vara, st. autot kasutada oma suva järgi. Kuigi ka liikluseeskirjale on vastuvaidlejaid, saab enamus siiski aru, et teatud kord selles eluvaldkonnas on hädavajalik. Seega, kui me

nimetatud maast on asendustaotlus olemas, mis on võimalik määruse alusel asendada.

Kogu parki territoorium on niivõrd- kuivõrd taludega asustatud. Talude arvu ei oskagi täpselt öelda, aga ta jääb vahemikku 130-150. Suurused on väga erinevad- Valgamaa suurim talu on 140 ha, väiksem seevastu 1,4 ha. Võrumaa osas on maad enamasti 20-30 ha. Üldisemalt öeldes on Valgamaa talud enamasti poole võrra suuremad Võrumaa taludest (arvestades rahvusparki talumaid). Eramaid on parki territooriumist 5175,9 ha- 47 %. Kinnistus või siis sinna kandmisel on ca 3260 ha (65% kogu talumaast). Eramaid on kogu parki ulatuses kõigis vööndite liikides. Kõige rohkem on nimetatud maid piiranguvööndites- 2488 ha, majandatavas sihtkaitsevööndis 773 ha. Osaliselt on maid ka mittemajandatavas sihtkaitsevööndis (126 ha) mida õigusaktiga ei tagastata, aga mida on võimalik asendada omal soovil valitud kohta.

Ma loodan, et suutsin anda lühikese ülevaate erinevatest omandivormidest ja nende mahtudest ning jaotuvusest. Ülevaadet on võrdlemisi keerukas anda, kuna andmed muutuvad pidevalt - tekib juurde või väheneb maaomanikke, asendatakse maid jne. Kui lugejal on konkreetsem huvi antud teema kohta, olen hea meelega nõus aitama.

Henno Peegel planeeringuspecialist

Lühike tööde kirjeldus: maade tagastamine ja erastamine; kaitsekohustusteateiste valmistamine ja väljastamine; tehniliste tööde ja majandustegevuse taotluste vastuvõtt, tingimuste esitamine ja kontroll; looduskaitse- ja turismirajatiste planeerimine; maastikuhooldustööd; talgute korraldamine; tudengite ja praktikantide juhendamine oma valdkonna raames; massiürituste taotlused; muud maade ja maastikuhoolduse ning ehitistega seotud probleemid.

soovime mingi eesmärgi täitumist, on vajalik teatud reeglite olemasolu.

Mis eesmärki peeti silmas Karula Rahvusparki luues?

Lihtne on vastata, et Karula RP loodi Kagu-Eesti tüüpiliste metsa- ja järverohkete maastike ning koosluste kaitseks. Selle lahtiseletamine on märksa keerulisem, läheks pikaks ning polegi selle artikli eesmärk. Piirdun siinkohal vaid tõdemusega, et nende alade väärtustest saab aru, kui lihtsalt avatud meeltega siin ringi liikuda, olles unustanud kõik eelarvamused.

Kuidas neid väärtusi kaitsta?

Tavaliselt väidetakse, et kui riik soovib teha kaitseala, siis tehku see maale, mis kuulub riigile. Põhimõtteliselt õige, kuid kuidas käituda olukorras, kus osa väärtuslikest aladest asuvad eramaadel. Kas väita, et teistsuguse omandivormi tõttu neil aladel enam väärtust pole? Või ajada eraomanikud minema ning maad riigistada? Ilmselt pole kumbki äärmus mõistlik ning tuleks otsida kompromissi erinevate poolte vahel.

Seda on püütud teha rahvusparki tzoneeringuga. Ainuke reservaat, kus tavainimene isegi jalutada ei tohi, asub põlisel riigimaal. Ka mittemajandatavad sihtkaitsevööndid, kus inimesed tohivad näiteks seeni ja marju korjata, kuid mitte puid langetada, kuuluvad riigile. Lisaks mittemajandatavatele on Karula Rahvusparkis ka majandatavad sihtkaitsevööndid. Põhjused, miks teatud suure kaitseväärtusega aladel on mingi majandustegevus lubatud, on järgmised: need ei ole põlised riigimetsamaad või on neid nõukogude ajal majandatud sellisel viisil, et koosluste looduslikkuse suurendamiseks on koguni otstarbekas teadud majandamisvõtete kasutamine. Viimaste all on mõeldud peamiselt üheliigilisi ning ühevanuselisi kultuurpuustuid, kus mõnikord on puud istutatud lausa nõõri järgi. Leebeima režiimiga vööndid on piiranguvööndid, mis asuvadki peamiselt eramaadel. Riigimaal asuvate piiranguvööndite ülesanne on toimida üleminekutsoonina. Kuigi piiranguvöönd on leebeim, on reeglid majandamiseks sealgi olemas. Seda loomulikult mitte inimeste kiusamiseks vaid kaitseala, kui ühtse terviku moodustamiseks. Pole ju mõeldav, et keset kaitseala toimuks intensiivne metsamajandus lageraietena. Ei saa ju poti ühes servas keeta putru ning teises servas käia asjal.

Millised on piirangud?

Nagu eespool juba sai mainitud on erinevates vööndites erinevad piirangud. Reservaadiga on lihtne. Seal on inimeste viibimine keelatud, rääkimata mistahes majandustegevusest.

Mittemajandatavate sihtkaitsevööndite külastamine on lubatud, kuid sõltuvalt konkreetsest vööndist võib olla kehtestatud ajavahemik, mil see on keelatud. Selle tingib peamiselt erinevate kaitsealuste liikide pesitsemine. Samal põhjusel on ka kolmele majandatavale sihtkaitsevööndile kehtestatud ajavahemikud, mille jooksul muidu lubatud toimingud on keelatud. Puidu varumine on rahvusparki territooriumil lubatud majandatavates sihtkaitsevööndites hooldus- ja valikraietena ning enamikus piiranguvööndites kõikide raietena peale lageraie. Sihtkaitsevööndites kavandatud raied tuleb kindlasti kooskõlastada rahvusparkiga. Piiranguvööndites planeeritavad raied tuleb samuti teatud juhtudel kooskõlastada, kuid võimalike probleemide

KARULA RAHVUSPARGI ÄHIJÄRVE ÕPPEKESKUS

Oktoobri keskel valmib Karula Rahvusparki Ähijärve Õppekeskus. Alates 1995 aastast on suurema või vähema hooga käinud töö Ähijärve kaldal, endises Ähijärve talus. 1994 aastal andis Keskkonnaministeerium seni Antsla metskonna bilansis olnud hoone üle vastloodud rahvusparkile. Algasid projekteerimis- ja ehitustööd. Esimesena renoveeriti vana ait. 1997 aastal lõpul avasime peahoone, mille esimesel korrusel on nõupidamistuba, näituseruum ja õppeklass ning teisel korrusel kontoriruumid.

1998. aastal projekteeriti majutushoone ning 1999. aasta on olnud väga töömahukas - valmis on saamas majutushoone, mille alumisel korrusel 5 kahekohalist tuba

vältimiseks on igati kasulik kõikide raiete eelselt konsulteerida kaitseala valitsejaga. Seda pole vaja mitte kaitseala töötajate olemasolu õigustamiseks, vaid eelkõige teadmatusest põhjustatud ebameeldivuste ärahoidmiseks. Loomulikult tekitab raiete kooskõlastamine täiendavaid toiminguid ning seda mõlemale poolele, kuid summad, mis ebaseaduslike raiete eest tuleb tasuda, on küllaltki kopsakad, kaitsealale tekitatud kahju on sageli aga korvamatu.

Seega, Karula Rahvuspark ei ole sugugi koht, kus midagi teha ei tohi. Teatud kaitsealale väärtuslike koosluste püsimiseks on koguni vajalik mõningane inimestepoolne sekkumine. Selle tõttu ongi püütud kaitseala režiim teha selline, mis ei muudaks kohalike elanike elu võimatuks. Ning kui vaadata maaelu väljaspool kaitseala, võib öelda, et probleem pole rahvusparki kaitsekorra ranguses vaid korra puudumises mujal. Sest sellist laastamist, mis toimub kahes kolmandikus majandatavates erametsades, Karula Rahvusparkis praktiliselt ei näe.

Karula Rahvuspark ei soovi sugugi elu siinsetest piirkondadest välja tõrjuda. Kuigi see ei ole kerge, on majandustegevus siin siiski võimalik. Kuid ühepäevaperemehed, kelle sooviks on lühikese ajaga metsast võimalikult suur summa raha kätte saada ja siis mitte kunagi enam tagasi tulla, siin tõesti teretunud ei ole. Kaitseala turismiobjektina väljapakumisel loodame külalistele näidata mitte ainult metsikut loodust vaid ka looduslähedast majandamist. Usun, et Karula Rahvusparki loomisega tulevikus saadav kasu ületab mitmekordselt need ebameeldivused, mis kaasnevad kaitse-eeskirjast kinnipidamisega.

Rainer Kuuba metsaspetsialist

Metsaspetsialisti ülesanne on kooskõlastada Karula Rahvusparki territooriumil teostatavad raied. Lahtiseletatult tähendab see kokkuleppele jõudmist enne raiet, mis tingimustel ning mil määral võib metsa raiduda, nii et see ei kahjustaks kaitseala üldeesmärki. Loomulikult tuleb jälgida ka seadustest kinnipidamist.

ja katusekorrusel suuremates tubades kokku 20 majutuskoha. Hoone ühes otsas on kahetoaline korter. Majutustingimused on kavandatud arvestades töiseid vajadusi rahvusparkis uurimistöid teostavatele teadlastele, keskkonnaerialade üliõpilastele suvepraktikumide jaoks, rahvusparki kogemusi vahetama tulnud kolleegidele Eestist ja välismaalt ning erialaste seminaride ja õppepäevadel osalejatele. Kahekohalistesse tubadesse on mahutatud ka kirjutuslauad, tudengite tarbeks on teisel korrusel avar tööruum. Vihmamärgadele välitöötlit tulijatele on kasutada riidekuivatusruum ja keldrikorrusel pisike kiiresti soojaks köetav saun.

Maja projekteeris arhitekt Maarja Nummert - paljud siitkandi inimesed tunnevad teda kui vana Ähijärve talu pereliiget. Ehituskonkursi võitis riigihanke tulemusena Tallinna firma FACIO Ehituse AS, põhitööde tegija oli

alltöövõtu korras HERES RESTAURAATOR Viljandist. Eks seda, et Ähijärvel ehitatakse, on paljud oma naha peal tunda saanud - küll otsiti ehitajate majutamiseks kohta, küll oli vaja veo- või kaevetöid teha.

Ranna ääres seisab eraldi massiivsetest palkidest saun, mida juba sel suvel sageli uudistamas käidi ja mis Võrumaa suitsusaunatraditsiooni Eesti teisteski paikades on au sisse tõstnud. Suviseks simmaniks sai valmis uus tantsulava, eelmisest suurem ja kõrgem; piirete ja treppidega. Korrastatud sai kogu rannaäär, lahti lõigatud vana pärnaallee, mäeküljele ehitatud 2 kiigepiirile viivat treppi, paadisild. Õppekeskuse kompleksi täiendavad nüüd välipesulad ja laagripiir. Kogu territoorium on muutunud suvega hästi planeeritud ja korrastatud terviklikuks alaks. Proovida saime seda juba kolmel sellesuvisel üritusel - vabariiklikul keskkonnatöötajate suveseminaril, simmanil ja metskondade kokkutulekul. Vahepealsetel aegadel võsastunud järveäärne niit on mitmeaastase hooldamise tulemusel taastunud. Järvele avaneb kaunis vaade ning niidult leidsid botaanikud sel suvel 5 liiki looduskaitsealuseid käpalisi - Eestimaa orhideesid.

Oleme ehitustöödel püüdnud igati arvestada objekti asukohta ja sobivust külamaastikku- selleks puitkatused, hoonete madalad massiivid. See on olnud kaunis keerukas, sest vanasti olid kitsal talukrundil paiknevatel hoonetel on hoopis teised ülesanded kui nüüdsetel. Loodame siiski, et uusehitus külapildis silma ei riiva, vaid seda pigemini kaunistab. Ehk aitavad suitsusaun ja hoonete laastukatused vanu ehitustavasid veidigi au sisse tõsta.

Ähijärve on oluline punkt maailmakaardil - Euroopas on vaid 150 jagu rahvusparke ja sama palju nende keskusi : Võru ja Valga suurusi linnu aga sadu tuhandeid. Ähijärve aadressiga kirju tuleb väga paljudest riikidest- kuigi ä tähte sellest nimes ei oska kaugeltki kõik kirjasaatjad välja kirjutada.

Ähijärve õppekeskuse valmimine võimaldab Karula Rahvuspargil oma tööd paremini teha - vastu võtta

TURISMIHOOAEG KARULAS

Vanarahva tarkus ütleb, et tibusid loetakse sügisel. Nõnda oleks ka rahvuspargi perel sobiv nüüd, turismihooja lõpupoolel oma tööd - tegemised üle vaadata.

Rahvuspargi üheks mõtteks on rahvuskultuuri ja traditsioonide säilitamine, seega on ka valdav osa läbiviidavatest üritustest just rahvuslikku laadi. Kenaks traditsiooniks on kujunenud südasuvel täiskuu aegu simmani pidamine. Nõnda sai 29. juulil teoks arvult juba viies simman kauni Ähijärve ääres. Vabaõhuüritus oli mõeldud nii kohalikele elanikele kui ka kaugemalt tulnud külalistele ning kõigile tasuta. Nagu nimi juba ütleb, oli tegu rahvalikku laadi peoga. Tantsumuusikagi vastavas stiilis - ikka valsid ja polkad. Esinejaks ansambel "Rahvastepall" Viljandist. Eeskava aitasid sisustada

külastajaid, korraldada õppepäevi, jagada infot. Õppekeskuse haldamine pannakse Keskkonnaministeeriumi poolt riigihanke korras vähempakkumisele - see on võimalus ümbruskonna turismiettevõtjatele konkureerida. Korrastatud ümbrus pakub silmarõõmu nii kaugemalt tulijatele kui omainimestele. Kompleks on tõmbekeskus, mis siia kanti inimesi juurde toob ja elu käima paneb. Karula Rahvuspargi Õppekeskuse ehitus on tõsine investeering üle väga mitme aja siinkandis. Keskkonnaministeerium on omapoolsed sammud teinud, järgmisi ootame Eesti Telefonilt ja Teedevalitsustelt. Ja ootame ka poepidajat Ähijärve külla, sest õppekeskuses peatujad vajavad ostukohta. Ootame majutuskohtade arvu suurenemist lähiumbruses, sest täissaali ürituste osalejaid ei suuda majutushoone mahutada. Ootame, et täismaja, näiteks üliõpilaste praktika ajal, oleks soovijaid paljudesse turismitaludesse juhatada ning neile, kes siinse õue saginat liiga häirivaks peavad, mõnda vaiksemat peatuspaika soovitada. Ootame, et saaks ratsasõidu- ja paadihuvilistele juhatust anda. Juba praegu helistatakse ja küsitakse Ähijärve ja Karula Rahvuspargi võimalusi, kasutame talvist aega siis selleks, et nõu pidada ja järgmisel kevadel rohkem valmis olla.

Pille Tomson Karula Rahvuspargi direktor

Direktori amet on juhtida terve meeskonna tööd nõnda, et oleks kaetud kõik seadusega meile pandud kohustused ja tehtud tööd, mis rahvuspargi ilusamaks muutmiseks ja tutvustamiseks vajalikud. Karula Rahvuspark allub Keskkonnaministeeriumile selle hallatava riigiasutusega, raha meie tööks tuleb põhiliselt riigieelarvest ja väiksemas osas ka Keskkonnafondist. Oma tööd saame teha siiski vaid siin kohapeal, koostöös kõigi maaomanike, asutuste ja omavalitsustega.

Tsooru rahvatantsijad. Seoses Kaika Suveülikooli päevadega toimus üritus küll äripäeval, ent sellest hoolimata oli simmanilisi tunduvalt rohkem kui mullustel aastatel.

Lastele mõeldud üritused toimusid kevadel, enne koolitöö lõppemist. Maikuu viimasel nädalavahetusel viidi Võrumaal Viitinas läbi kolme Lõuna-Eesti kaitseala - Haanja ja Otepää Looduspargi ning Karula Rahvuspargi piirkonna koolinoorte looduslaager. Varavalges sai linnulaulu kuulamas käidud, lõkkeõhtul mõnusasti juttu vestetud, orienteerumismängus ning viktoriinis võisteldud, Viitina järves suplemisest ja paadisõidust rääkimata. Meie piirkonnast võtsid osa Lüllemäe Põhikooli ning Antsla Keskkooli keskastme õpilased. Tuleval kevadel on korraldavaks pooleks ning seega ka kokkusaamise paigaks Karula Rahvuspark.

Kaika Algkooli lastega viidi läbi traditsiooniks kujunenud jalgsimatki siinses kaunis looduses. Matka lõppedes valminud joonistused said vaatamiseks välja pandud õppekeskuse hoones.

Turismihooaja alguses kogunesid kokku meie turismitalunikud ning üheskoos sõitsime läbi piirkonna turismindusega tegelevad talud. Ühtekokku on rahvuspargis ja selle lähiümbruses 7 nimetatud majapidamist, kus saab peavarju ligi 70 öömajalist. Ühisel ringsõidul tutvuti pakutavate võimalustega, jagati mõtteid ja kogemusi.

Aprillis läbiviidud giidikursustelt võrsunud kohalike giidide juhtimisel viidi läbi kokku 34 ekskursiooni nii eestlastele, soomlastele, rootslastele, inglastele, prantslastele, ameeriklastele kui sakslastele. Üldse on sel hooajal Karula Rahvuspargi külastuskeskust külastanud vähemalt 3074 matkalist, neist 1101 giidide juhendusel. Kui veel juurde lisada järveäärtes puhkajad ning laagripaikades telkijad, saame kokku kindlasti palju suurema arvu.

Külastajatele mõeldes anti tänavu välja kaks trükist. Neist üks tutvustab vastvalminud õpperada - Ähijärve teerada, põgusalt siinset küla ja selle ajalugu. Teine aga on kohaliku kirjaniku Juhan Jaigi juttudel põhinev humoorikas voldik Lõuna-Eesti metsades elutsevast rahvast, kellega metsa mineja kokku puutuda võib. Nimetatud voldikud ning lisaks veel mitmed muud trükised on saadaval rahvuspargi külastuskeskuses.

Keskkonnatöötajate suveseminari ajal avatud fotonäitusel oli külastajatel võimalik imetleda suurepäraseid värvifotosid hiidpandast ning teistest ohustatud liikidest.

UURIMISTÖÖD KARULA RAHVUSPARGIS

Rahvuspark on eksisteerinud viis aastat ning selle lühikese aja jooksul on teostatud üsna mitmeid uurimistöid. Rahvuspargi normaalseks eksisteerimiseks on vaja koostada kaitsekorralduskava, kuhu tuleks siduda erinevad aspektid, nii looduslikud kui humanistlikud.

Teostatud uurimistööd on järgmised:

Eller, Kalle, 1999, "**Karula Rahvuspargi piires asuva arhitektuuri, ajaloo- ja kultuuripärandi inventeerimise aruanne**"

Järvet, Arvo, 1998, "**Karula Rahvuspargi maastikud**"

JUTUPAUNIK

Vanasti asunud Ähijärve lähedal mõis, mille omanik, uljas ja jõhker mees, kellestki ei hoolikud. Segi kõik, mis pähä tuli.

Nii olla korra pühapäeval olnud kirikus jutlus, õpetaja pidanud parasjagu palvet, kui mõisnik kihutanud oma tõllaga, kolm hobust ees, kirikusse sisse. Vanajumal selle üle vihastanud ja visanud suure pilve alla, mis matnud enese alla kiriku, sõitja ja kogu ümbruse.

Maalilaager on samuti traditsiooniks kujunev üritus, mõeldud nii rahvuspargi töötajatele kui ka kohalikele kunstihuvilistele. Tänavu leidis see aset augusti viimasel nädalal. Õpetama olid kutsutud kunstnikud Albert Gulk ning Eve Valper Tartust. Nädala jooksul maaliti hulgaliselt Ähijärve kandi kauneid loodusesvaateid. Huvilised saavad maale näha külastuskeskuse hoone seminariruumis, kus on eksponeeritud enamik valminud taieid.

Septembri keskpaiku toimus Tallinnas Turismimesse TOUREST 99. Karula rahvuspark oli esindatud Eesti kaitsealade ühises boksis. Kolmel päeval oli messikülalistel võimalik saada infot Karula vaatamisväärsuste, matkaradade, turismitalude ja veel palju muu kohta. Külastajaid oli tõesti palju ning huvi rahvuspargi ja pakutavate võimaluste vastu suur.

Merike Tsimmer, turismi- ja loodusharidusspetsialist

Turismi- ja loodusharidusspetsialist vastutab turismi- ja loodusharidusalase töö korraldamise eest Karula Rahvuspargis: organiseerib giidide väljaõpet ning juhendab neid, korraldab ekskursioone ja infokeskuse tööd. Koostöös piirkonna koolide ja õpetajatega viib läbi teemapäevi, laagreid, võistlusi ja viktoriine, samuti teeb koostööd kohalike turismitegijatega korraldades õppepäevi ning osaledes ühisüritustel. Kajastab RP tööd ajakirjanduses, planeerib loodusõppeks vajalikke rajatisi, koostab infotahvlitele tekste.

Kama, Kärg, 1999, "**Rahvapärимuse inventuur**"

Laanetu, Nikolai, 1999, "**Karula loomastik**"

Leetmaa, Kadri, 1999, "**Kombed, keel, identiteet, traditsiooniline elulaad ja suhtumine looduskaitse Karula Rahvuspargis**".

Uurimistöid tehakse kindlasti tulevikus veel ning nende kohta infot saab järgnevalt ilmuvatest infolehtedest. Kui kellelgi on huvi eelnevalt nimetatud uurimistööde vastu, siis on neil inimestel võimalus nendega tutvuda Karula Rahvuspargi kontoris Ähijärvel, eelnevalt telefoni teel sobiv aeg kokku leppides.

Sellest sai suur veekogu Ohejärv – mida praegu öeldakse Ähijärv.

Kuuvalgel jaanilaupäeva ööl olla järve lainetes näha sõidutee jälgi ja kuulda vaikseid kaebavaid kiriku kella helinaid.

Jutustanud Anna Pärsimägi